

Näringsdepartementet

ILO:s rapport VI (1) Arbetarskydd i jordbruket

Genom remiss den 24 februari 1999 har ILO-kommittén anmodats yttra sig över rubricerade rapport. ILO-kommittén har i sin tur remitterat rapporten till Riksförsäkringsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Arbetarskyddsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Lantbrukarnas riksförbund, Lantbrukets avbyttjänst, Skogs- och lantbrukshälsan i Vänersborg, Jordbrukstekniska institutet i Uppsala och Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. En sammanställning av remissvaren bifogas yttrandet.

Allmänna kommentarer

Ungefär hälften av världens arbetskraft arbetar inom jordbrukssektorn, vilket motsvarar ungefär 1,3 miljarder arbetstagare. I industriländerna är mindre än 10 procent sysselsatta inom jordbrukssektorn, i utvecklingsländerna arbetar nästan 60 procent med jordbruk.

Jordbruket räknas till en av världens tre mest riskfyllda näringsgrenar. Ökad användning av maskiner och bekämpningsmedel ökar riskerna. I många länder är olycksrisken i jordbruket dubbelt så hög som genomsnittet för alla andra näringsgrenar. I Sverige sker i jordbruket ett högre antal dödsfall och allvarliga olyckor än tillverkningsindustrin, som har sju till åtta gånger fler anställda. Mellan 1995 och 1997 inträffade en dödsolycka i månaden inom jordbrukssektorn i Sverige. Av 330 000 arbetsolyckor i världen 1997, inträffade 170 000 olyckor i jordbruket.

På grund av otillfredsställande notifikationssystem är officiell arbetsskadestatistik på jordbruksområdet oprecis. Den dåliga rapporteringen förklaras delvis av svårigheterna med att diagnosticera arbetsrelaterade sjukdomar och av att bestämma jordbruksarbetares anställningsformer. Anställningsformerna varierar mycket inom sektorn. I sektorn återfinns egenföretagare, ackordsarbetare, hel- och halvtidsanställda, säsongsarbetare, etc.

Jämfört med andra näringsgrenar har sysselsatta i jordbruket dåligt skydd i arbetet. Antalet olyckor i arbetet är många och kompensation uteblir i många fall. I många länder omfattas inte sysselsatta i jordbruket av arbetsmiljölagsstiftning eller någon form av arbetsskadeförsäkring. De jordbruksarbetare som är mest utsatta är de som arbetar i familj jordbruk, daglönare på odlingar, säsongsarbetare, kvinnor och barn.

Ett antal av ILO:s konventioner och rekommendationer berör direkt eller indirekt arbetarskydd i jordbruket. Bland dessa kan nämnas 1963 års konvention (nr 119) om maskinskydd, 1964 års konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada, 1969 års konvention (nr 129) om yrkesinspektion (jordbruk), 1981 års konvention (nr 155) om arbetarskydd och arbetsmiljö, 1990 års konvention (nr 170) om säkerhet vid användning av kemiska produkter i arbetslivet, m.fl. Av ovan nämnda konventioner är samtliga ratificerade av Sverige.

Ett nytt instrument

ILO:s styrelse beslöt vid sitt 271:a möte i mars 1998 att föra upp ämnet arbetarskydd i jordbruket på dagordningen för Internationella arbetskonferensen år 2000.

Trots att jordbruksarbetare berörs av 1958 års konvention (nr 110) om plantagearbetare (ej ratificerad av Sverige) och 1981 års konvention (nr 155) om arbetarskydd och arbetsmiljö finns det ingen omfattande konvention om arbetarskydd i jordbruk. De existerande ILO-instrumenten har inte befunnits vara fullt tillräckliga för jordbrukets behov.

De tyngst vägande skälet till en särreglering på området är behovet att komma till rätta med den höga olycks- och dödsfallsfrekvensen inom jordbruket. Mot bakgrund av de särskilda hälsorisker som existerar i jordbruket finner ILO-kommittén det välmotiverat att arbetskonferensen tar fram förslag till ILO-instrument i syfte att säkerställa ett tillfredsställande skydd för de yrkesverksamma inom jordbruket.

Svar på frågor i frågeformuläret

Form of the international instrument

1. Ja
2. Ja
3. En konvention kompletterad med en rekommendation.

Preamble

4. (a-c) Ja. Man bör i förordet hänvisa till andra konventioner och rekommendationer på området.

I Definitions and scope

5. (a-e) Ja

6. (a-c) Ja, men industriell verksamhet skall inte omfattas av instrumentet.

7. (a) Den rena livsmedelsproduktionen bör inte ingå. Dock kanske det kan vara lämpligt att ta med foderberedning i den mån den bedrivs inom ett jordbruksföretag med animalieproduktion.

(b) Ja

(c) Transporter bör ingå i instrumentet endast i den mån de utförs av jordbruksföretag t.ex. med företagets egna traktorer.

8. Egenföretagare bör täckas av rekommendationen.

9. (a-b) Nej

II General principles

10. (a) Ja

(b, i-ii) Ja

(c) Ja

11. (a-i) Ja. Instrumentet bör även hävda arbetstagares rätt att utse skyddsombud.

12. (a-g) Ja

III Inspection

13. Ja

14. (e)

15. (a) Ja.

(b) Ja

IV Preventive and protective measures

General

16. Ja. I Sverige är frågan om samordningsansvar vid gemensamt arbetsställe reglerat i arbetsmiljölagstiftningen.

17. (a-b) Ja. I Sverige finns en modern reglering vad gäller internkontroll och inom EG finns ett ramdirektiv vad gäller arbetsmiljön (89/391/EEG).

18. (a-i) Se kommentar till fråga 17.

19. Yttre miljö skall exkluderas från konventionen, med undantag för kemikalier.

Chemical safety

20. (a-b) Ja. Det bör noteras att det finns en rad internationella och nationella regler avseende kemikaliehantering.

21. (a-d) Ja. Se kommentar till fråga 20. Det är väsentligt att man särskilt uppmärksammar de som arbetar med plantor och växter som är behandlade med bekämpningsmedel.

22. (a-c) Ja. Se kommentar till fråga 20 och 21.

Machinery safety and ergonomics

23. Ja

24. (a-c) Ja. Det är viktigt att man tar hänsyn till de produktregler som gäller inom EU vad gäller bl.a. maskiner. Vad gäller fråga c så finns det inom EU ett minimidirektiv vad avser användning av arbetsutrustning (89/655/EEG). Detta gäller även inom jordbruksområdet.

25. (a-b) Ja

26. Ja. Det bör dock uppmärksammas att det kan förekomma nationella frågor om arbetstider och att det är svårt att få regler om arbetstider att tillämpas inom ett område som är så väderberoende som jordbrukssektorn.

27. (a) Ja

(b, i) Ja

(b, ii) Dokumentet bör vara rådgivande inom detta område. Det är tveksamt om det går att fastställa miniminivåer.

Construction works on farms

28. Ja

29. (a-b) Ja

Animal handling

30. (a-b) Ja

Welfare and accomodation facilities

31. (a-c) Ja

Insurance against occupational injuries and sickness

32. Ja

33. Ja

Information and training

34. (a-c) Ja

V Rights and duties of workers

35. Ja

36. Ja

Self employed workers

37. Ja

38. Ja

VI Special problems

39. Det kan vara förenat med svårigheter att minska ohälsa- och olyckstalen bland självverksamma jordbrukare. Det är mycket en resursfråga men även en svår balansakt mellan kontroll och rådgivning.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande, ledamöterna Lidal, Delang, Wallstén, Laurent, Leopoldson, Edström och Zettervall-Thapper samt ersättaren Olsson. Närvarande har varit ersättarna Dirke och Kruse och, adjungerade, Ahnström, ASS och Hansson, Svenska Lantarbetareförbundet, samt sekreterare Wiklund och undertecknad biträdande sekreterare.

För ILO-kommittén

Anna Ekström

Henrik Sjöberg